

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Difficultas proponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

20 Controv. I. de Essentia Dei, &c.

servasset: Quo in casu, Deus sui notitiam illi concessurus iudicatur; ex quo deducitur aliis singularim, non ita bene moratis hanc concedere non teneri; esto: communitatibus, seu alicui earum pro bono publico concessurus prae sua pietate credatur: praequam quod iam in ea Dei providentia, aliquid gratiae supra naturae debitum intercedit.

4 Tertia conclusio. Homo sibi, suisque discursibus omnino relictus, ignorantiam invincibilem de Dei existentia, positivam, siue errorem, quod Deus non sit habere, tam physice, quam moraliter potest. Probatur facile: quia, etsi ei de Dei existentia rationes aliquot occurrant, nec possit sine fundamento, & veritatis apparentia existentiae Dei dissentiri, siue non existentiae ipsius assentiri: sunt tamen aliquot fundamenta adeo apparenter Dei non existentiam suadentia, ut, qui eius demonstrationem, fidemque non assequitur, decipi ininvicibiliter circa eius existentiam possit. Eiusmodi est illud quo penes suos pedes motos, gressusque effusos aiebat Regius Paltes. Psalm. 72. dum pacem peccatorum in hoc saeculo videbat: ubi plerumque iniquis fortuna ridet: cum iusti non nisi tristem duramque patientur. Ex quo nullum esse supremum numen: quod orbem, cuiusque res moderetur, videtur adeo apparenter, atque efficaciter deduci: ut in id, ita sapientissimum, & submissimum Regem fide, & revelationibus illustratum impulerit, ut, si fides de hominum novissimis eum obfirmaret, deturbaretur: igitur melius, & ininvicibiliter in eum errorem incidere ex eo fundamento posset, qui fide, ac demonstratione destitutus, nec tam acris ingenio praeditus, ea ratione ageretur, cum asimatione iusta, nisi demonstratio, aut fides de existentia Dei, praevalere non potest.

5 Contra hac nihil efficax à ratione opponi posse, vel aduersarij ipsi fateantur. Ad sententias illas de obligatione diligendi Deum, ubi primum ad rationis usum, sanamque mentem creatura pervenit, & de aduertentia necessaria ad Deum, ut mortaliter possit ab ea delinqui (que oppositam nostris conclusionibus scientiam de Deo pro tunc in creatura rationali supponunt) Responderetur facile, utramque sententiam, ut sonat, falsam esse. Licet prima in sensu S. Th. accepta verum habeat: in eo tamen sensu nostrae doctrinae non aduersatur. Est enim verus eius, & S. Th. sensus, creaturam rationalem, ubi primum suum, universique auctorem Deum cognoscit, ac proinde ad usum rationis circa Deum pervenit, ad eum diligendum teneri. Id quod aliquibus, post multum temporis, ex quo absolute ad usum rationis pervenerunt, potest evincere: aliquibus vero nunquam, tam physice, quam moraliter.

6 Ab autoritate opponens illud Iob. 17. *Omnes homines vident eum.* Ad quod Gregorius. 27. Moral. cap. 3. *Omnis homo, eo ipso, quod rationalis est conditus, debet ex ratione colligere eum, qui se condidit, Deum esse.* Damasc. 1. de fide cap. 1. *Nemo est mortalium, cui non naturaliter instum sit, ut Deum esse perfectum habeat.* Huc etiam faciunt testimonia Patrum citata à nobis disputationis huius praefatione, quae congenitam, & naturam hominibus cunctis Dei notitiam allerebant. Praecipue illud Augustini, ibidem recitati. Denique Sap. 13. ubi à magnitudine creaturae creatorem videri posse dicitur, & omnes homines reprehenduntur, qui Deum non agnouerint. Si enim, inquit Sapiencia, tantum potuerunt scire, ut possent assequi saeculum: quomodo huius Dominum facilius non inveniunt? Neque autem de eo reprehendi cordate potest, quod ininvicibiliter ignorat: ut omnibus inconfesso est.

7 Ceterum (ut ab extrema hac autoritate responsionem ordiamur) Sapiens non omnes absolute homines ibi reprehendit; sed eos, qui saeculum, id est uniuersum, ordinemque causarum, & effectum eius apprimè sua indagatione, & labore multo percussuerunt: quibus dubio procul, de Dei existentia species, & motiva plura passim excitabantur: ac proinde in eo indagando negligentes culpabiliter existerent: quare circa eius existentiam vincibilis fuit, vel ignorantia, vel error. Reliqua testimonia solum evincunt ingenitum nobis omnibus esse unde Dei existentiam assequi possimus, si id excitationis speciebus attendamus: alii necessario eas species nobis excitari, non evincunt; alioqui nunquam non Dei existentiam cogitaremus, contra experientiam cuiusque ma-

nifestam. Ut autem ea motuorum Dei dignoscendi nobis passim aberrantium multitudo, magnitudoque commendetur, aiant Iobus, & Patres per exaggerationem: omnes Deum videre, ingenitumque omnibus, & insitam Dei notitiam: quemadmodum cum, qui obiecta, in aperto sibi proposita, quia non aduertit, vel negat, vel ignorat, cum negare, vel ignorare, quae videt dicere solemus, cum tamen non viderit.

QVÆSTIO V.

An Deum esse, siue existere, primò per fidei actum cognosci queat?

Dixi: primò cognosci per fidei actum. Nam si aliunde Deum esse, eiusque existentia nota creditur sit, cessat omnino difficultas istam proponendam ratio, ut ex eius propositione patebit.

CERTAMEN I.

Difficultas proponitur.

Dei existentiam per fidei actum cognosci à Christianis absolute posse, certissimum est: cum Deus se existeret, & expresse, ac explicitè, & implicitè, ac virtualiter revelaverit, quoties aliquid revelat, & loquitur. Quod si aliunde Dei existentia nobis sit nota, tum quidem assentiri iterum nos eiusdem existentiae, quia id etiam nobis revelat, facile intelligitur: at verò, cum Dei existentia nobis est prorsus ignota, difficultas est illa: An cognosci primò per fidem queat: eademque cum illa: An Dei revelationem de mysterio aliquo, eodem fidei actu, quo mysterio revelato assentimur, eius revelationi assentiamur? An aliunde debeamus prius revelationi assentiri: Etenim cum Deus se existeret revelat, existentia revelata Dei ad ipsam revelationem necessario supponitur: cum nemo revelare, loquere possit non existens: quare, ut assentiamur Deum suam credamus existeret: ipsum existeret, ut revelet, prius iudicare debemus, ut deinceps ob eius revelationem ipsum credamus existeret: ipsum existeret, ut revelet, prius iudicare debemus, & eum loqui acque eum existeret ignoramus, & negamus, & eum loqui acque ignorabimus, negabimusque: sicut, ut assentiamur ob revelationem alteri mysterio revelato, Deum illud revelasse, seu Dei de illo revelationem existeret praenoscere debemus. Cum autem de ea revelatione revelatio reflexa non sit, ob quam ei assentiamur, nec de omnibus reflexis reflexior, & reflexior revelatio alia sine infinito processu dari (& idem est de revelatione existentiae Dei) licet plane, ut Dei revelationi, & Dei existentiae, quibus prius natura, quam Dei existentiae, aut cuius alteri veritati revelate necessario assentiri debemus, fidei actu assentiri non possimus: quare neque existentiae Dei, neque existentiae revelationis possimus primò per fidei divinae actum assentiri. Confirmatur: quia aliis perinde vitioso circulo eidem videbimur assentiri: nempe Deum existeret, quia id revelat: & revelare, quia existit.

2 Petrus Hurtado d. 7. de fide à patristico. 90. & Lugo, d. 1. à patristico 82. in simili de assensu revelationi aiant: veritatis omnibus, quae in motu fidei continentur, ut Dei Veritatis, Existentiae, Authoritatis, & Revelationi assentiri nos eodem fidei actu: non quidem, ut veritatis revelatis, sed ut motibus assentiendi ex fide, quibus propter aliud assentiendum non est. Sum enim prima fidei principia, quibus propter ipsa assentiendum est, non propter aliud, ac non propter aliud assentiamur. Verum propter se, ac non propter aliud dicatur per illud assentiri per se, non satis capio, quid nam dicatur per illud assentiri per se, illis, ut motibus: An excluditur eis verbis assentiri circa illa motiva in fidei motu inclusa, tanquam circa obiecta, in quorum existentiam assensus feratur, nec ne? Si ita in illa fidei assensum fidei neges: aliunde assentiri circa illa praecedere debet ut ob illa revelate existentiae Dei, aut cuius alteri mysterio assentiamur. Incognito enim aut

est non praecognito motui ob illud assentiri alteri obiecto materiali non possumus, sicut neque bonitate inco-
gnita, possumus amare. Mouent enim motui haec inten-
tionaliter, mediisque sui cognitione; actu autem ipso fi-
dei acquirit assensus fidei, in eius motui rationes, tan-
quam in obiecta ferri, quorum existentia simul, atque
existentia rei reuelata eodem actu assentiantur: quia in-
tentionaliter ea motui mouere nequeunt ad assensum
reuelatis, si eodem assensu, utrumque existeret iudicetur.

3 Motio enim, & causalitas vera omnis, veram prio-
ritatem causae cum omnibus requisitis ad causandum re-
quirit: cum autem ad motionem intentionalem motui ad
assensum alteri obiecto, esse intentionalem per assen-
sum de eius veritate, & existentia praerequiratur, quod in
assensu eodem, circa motum, & materiale obiectum ne-
que inueniri: eodem assensu fidei in utrumque, tanquam
in obiecta, quibus assentiamur, ferri minime possumus.
Confirmatur: quia, sicut existentia physica causae, & effe-
ctus eadem esse non potest (est ab eorum essentia reipsa
distingui admittimus) ita neque motui, & obiecti ma-
terialis, cui ob illud assentimur, intentionalis existen-
tia eadem potest esse: quia non minus in hoc intentionalis
existentia, ad causandum assensum circa materiale praere-
quisita est, quam physica causae, ad causandum physicè
effectum. Secundo, existentia Dei, cuiusque reuelatio de
illa, ipsa reuelatione clarescere non potest: tum quia re-
uelationis existentia contingens est: tum quia Dei existen-
tia, ac proinde auctoritas, & quae hanc continent, per se
& ex terminis, ut aiunt, nota non est prima Dei existen-
tia creditur ex fide: ut ex dictis quaest. 1. constet, & ex
quodlibet huius suppositione compertum est: ergo de-
bet, ut moueat Dei reuelatio nota esse per aliud: quo val-
de reuelatio, licet primum fidei principium vnicuique (motui
nempe) sit, a primis scientiarum principis discordet.
Hae quippe, cum per se nota sint, per aliud nota esse non de-
bet: licet per aliud nota esse possint. Atque his satis praecipuum
horum Doctorum, & solutionis huius fundamentum eueritur.

4 Soar. de essent. & attrib. cap. 1. num. 5. & Martinon.
1. p. d. 2. sect. 2. respondent: licet in esse rei Deum esse
possit, quam reuelare, tamen per hoc posterius illud
prius cognosci posse, sicut causam per effectum: sic ho-
mo latens se voce prodit, & sequi esse significat: ut Chri-
sti discipulis timentibus phantasma esse, Marci. 6. Ego
sum, & Samaritanæ Ioan. 4. f. Messiam esse ut
videret testimonio suo persuasit: & Raphael Tobiae.
cap. 12. f. esse Angelum; & vulgo cum Rex ait. Ego Rex
est, cum Regem esse ex eius testimonio credimus.
Sic Deo dicenti. Ego sum qui sum. Exodi. 3. ipsum existeret
ob ipsum testimonium credimus. Nec obiectio, inquit, inquit,
probat amplius, quam eodem per idem, eodem prorsus
modo propositum assentiri nos minime posse; alii, si di-
recto modo proponatur. v. g. implicite, bene posse per
idem eodem explicitè proposito assensum praebere, vel e-
contra, ob explicitum implicito: ut constat ex assensu
definito ob definitionem, & contra: maxime, quando idem
omnino, quod in antecedenti, seu motui proponitur, in
assensu, seu conclusione non est, ut cum ex cursu Petri, & Io-
annis ad sepulchrum, alterutrius ad illud cursus inferitur.

5 Ceterum exempla illa ad rem probandam non sunt.
Nam ex voce prolatorem, & hunc hominem esse, non ex
eius testimonio, & auctoritate illius nouimus; sed pro-
latorem ab effectu, sicut ignem ex fumo: hunc vero ho-
minem esse, ex notitia anteriori, quae eius vocem, & per-
sonam aliunde nouimus. Sic Christus a discipulis notus est:
fidei autem testimonio Christi de se apud Samaritanam,
per uia occultorum cordis manifestatio fecit; sicut mi-
racula Raphaeli apud Tobiam: atque Regi dicenti se Re-
gem esse, non nisi aliunde nobis nota eius auctoritate cre-
dimus. Illud de definito, & definitione, ni alterum de sub-
iecto praenotum aliunde sit, vni ob alterum non assentie-
mur: sed aequè utrumque de illo negabitur, vel dubita-
bitur, ut patet. Nec magis praestat illud de implicito, &
explicito: quod plus sit in antecedenti, quam in conse-
quenti, ni illud implicitum notum praepropinatur: quod
etiam ignotum absolute est, est aliis circumstantiis, & ad-
iunctis, siue de se notis, siue ignotis stipetur, ignotum in
se erit. Ni enim utrumque Apostolum ad sepulchrum cu-
cursisse sciremus, incepte, ac stolidè alterutrum cucurrisse
iudicemus, ex eo quod vterque cucurrit. Nā in antecedenti

Christoph. de Ortega, de Deo Vno, Tomus I.

CERTAMEN II.

Alia solutione reiecta, quaestio deciditur.

2 Noster Quiros de Deo, tract. 2. d. 15. sect. 7. à n. 43. ex
Soario etiam nostro. d. 3. de fide, sect. 6. à paraff. 4.
docet: primum assensum, tam de existentia Dei, quam reue-
lationis, dum se existeret, aut reuelare testatur, esse assen-
sum fidei. Theologicas neque aliter fidei actum esse posse, ni
in ipsas, ut in res feratur reuelatas. In hoc extremo, cum
his doctoribus facile omnes cōuenimus. Primum (quod praesens
difficultatis est) probat Quiros, quia reuelatio om-
nis diuina est reuelatio reflexa existentiae suae, ac proinde
tanquam rei reuelatae ipsius existentiae (& idem est de exi-
stentia ceterorum, quibus diuina reuelationis infallibilis
auctoritas constat) ob ipsam reuelationem eodem actu
fidei, quo reuelatae veritati directae, nos assentiri posse.
Hanc autem reflexionem reuelationis supra se ipsam, &
cetera, quae ipsius constant auctoritatem, suadet. n. 43. quia
Dei reuelatio, tanta maiestate, pondere, & grauitate pro-
ponitur, tum è Doctorum tot, tantorumque sapientia,
Martyrum triumphis, Confessorum sanctimonia, antiqui-
tate, & constantia fidei nostrae, ceterisque credibilis
myfteriorum signis, ut eis infallibilis auctoritas statim
appareat, ac Deum esse, & loqui, quae loquitur, cuique nefas
sit dissentiri: quare, est nullam aliam de Deo notitiam
quis habuerit, his extrinsecè intellectum illustrantibus, eo-
dem actu fidei in reuelatam Dei, & reuelationis existentiam,
auctoritatem, ac reuelationem, quae ea reuelantur, feretur
licet de se clara non sit, quia extrinsecus eis motui illu-
stratur, ut sepe in assensibus aliis contingit.

2 Sed nihilo hac verius dicuntur, aut facilius imò verò
mihī doctrina haec pugnanti docere videntur. Admitto
rūmque reputo (id quod in assensu cōclusionis est praecogni-
tis ac praedictis praemissis non se gigner suadent) ita etiā
se gerere motui credibilitatis reuelatorū à Deo, respectu
diuinae auctoritatis, atque existentiae, tum Dei reuelantis, tū
ipsius reuelationis, ut actu fidei, quo reuelata credimus,
ea etiam motui intrinsecè attingi opus non sit, sed satis
esse extrinsecè, eo alio assensu intellectum illustrari, ut
actu fidei reuelata (quae eūque illa sint) credamus. Haec au-
tem non probant praecipuum, quod hic Doctor intendit:
nempe diuinam reuelationem de re quāpiam, si ipsius
reflexam reuelationem esse: & cui proinde ac ceteris, quae
supponit, ut Dei reuelantis existentiae, ob se ipsam simul eū
reuelata veritate assentiri possumus: quin potius oppositum
suadet. Illa enim, quae myfteriorū reuelatorum credibili-
tatem, Deique proinde auctoritatem, locutionem, & subin-
de existentiam suadet, ipso Quiros fatente, extrinsecè
motui reuelationis sunt, quibusque sublati Deum loqui,
& existeret nunquam firmiter suaderetur: ergo existentiae
reuelationis, Deique loquentis, non est reuelatio motui,
quasi reflexa sui reuelatio, & testificatio sit, sed quid ab ea
diuertum: ergo veritati huius de existentia reuelationis,
Deique loquentis, non assentimur ob reuelationem ipsam,
neque actu fidei, quo ab illa, tanquam à motui adaequato
mouemur ad assentiendum rei directè reuelatae.

3 Dices, non moueri ad assentiendum existentiae Dei ob
reuelationem, tanquam ob motum extrinsecum assensum,
quo simul utrique existentiae, & reuelationis, & Dei, simul
cum veritate reuelata ex fide credimus: sunt enim motui
extrinsecè illius assensus, signa illa credibilitatis euiden-
tis, quae mentem illustrant, & extrinsecè ad assensum illum
inducunt: quemadmodum praemissarum obiecta ad assen-
sum cōclusionis: quod solum obiectio suadet; alii esse re-
uelationem totum, & adaequatum motui intrinsecum
assensum fidei veritati directè reuelatae, & simul veritati
existentiae reuelationis, & Dei reuelantis. Licet enim, ut
seorsim assentiamur reuelationis, & Dei loquentis existen-
tiae, illa credibilitatis motui intrinsecè sint, & necessariò
intrinsecè: alii ut simul assentiamur ei veritati, & alteri directè
reuelatae, eo intrinsecè motui opus non habemus, sed
satis est, si extrinsecè mentem illustrat: ex consortio enim
alterius partis (si iudicij physice diuisibile, ac nō simplex
qualitas sit) sit, ut pars de se obscura ex alterius partis
confortio